

Amor a Psýché

Bylo jednou jedno království a v něm žil král a královna a ti měli tři dcery. Všechny tři byly překrásné, ale u těch dvou starších, třebaže jejich půvab překonával všechny představy, přece jen byla naděje, že je v lidské moci najít slova chvály a oslavit je, kdežto krása té nejmladší princezny byla tak neobyčejná, že se po okolních městech a sousedních krajinách rozletěla pověst, že to je jiná Venuše v rozkvetlé panenské kráse, které tentokrát nedalo život moře, ale země z nového zárodku božských krůpějí.

Nikdo už nejezdil na Pafos, nikdo nejezdil na Knidos, ba ani na samotnou Kythéru, aby se podíval na Venuši. Její slavnosti se odkládají, její chrámy chátrají, sochy se nevěncí, oltáře jsou osiřelé a zohyzdění vychladlým popelem. To silně pobouřilo skutečnou Venuši. Neschopná ovládnout svůj hněv potřásla hlavou, všechno se v ní vařilo a v duchu si říkala: „Jakže? Já, pramáti přírody, já, prvopočátek živlů, já Venuše, dávající život celému světu, jsem nucena dělit se o pocty patřící mému majestátu se smrtelnou dívkou! Mé jméno, posvěcené v nebi, je znesvěcováno pozemskou špínou! Bez meškání se postarám, aby litovala té své hříšné krásy!“

Hned k sobě povolala svého synka, toho okřídleného chlapce, pro kterého nic není svaté a který je tak nezvedený, že pohrdá veřejnou morálkou, potlouká se v noci s pochodněmi a šípy po cizích domech, rozvrací všechna manželství a beztretně páchá hrozné ničemnosti, zkrátka nedělá vůbec nic dobrého. Venuše ho ještě popichuje svými slovy, ačkoli je sám od sebe dost drzý a nevázaný, dovede ho k onomu městu, ukáže mu zblízka Psýchu (tak se totiž ta dívka jmenovala), poví mu celý příběh o soupeřství v kráse – vztekem jí hlas chvílemi přeskakuje a mění se ve vzlykot – a nakonec mu řekne: „Prosím tě ve jménu svazků lásky, která poutá matku se synem, splň mi jedno jediné přání: ať tato dívka vzplane nejvášnivější láskou k tomu nejposlednějšímu muži, kterého štěstěna potrestala ztrátou společenské vážnosti, majetku i samotného zdraví, k člověku tak nízko postavenému, že by na celém světě nenašel druhého stejně ubohého.“

Po těchto slovech dlouho a nenasytně syna líbá pootevřenými ústy a pak zamíří k nejbližšímu místu mořského břehu bičovanému příbojem. Jen se svými růžovými chodidly dotkne perlících se hřebenů rozčeřených vln, a okamžitě se mořská hlubina uklidní a ona kráčí po jejím povrchu jako po suché zemi.

Zatím Psýché při vší své kráse, i když si ji uvědomuje, nemá ze svého půvabu žádný užitek. Žádný, ať král, ať princ z krve královské, nebo aspoň obyčejný člověk z lidu nezatožují po sňatku s ní a nehlásí se jako nápadník. Už dávno se obě starší sestry zasnoubily s královskými ženichy, už se i šťastně provdaly, ale Psýché stále svobodná sedí doma jako vdova a pláče nad svou opuštěností a samotou, na těle chorá a s ránou v duši, a nenávidí tu svou zvláštní krásu.

A tak ubohého otce té dívky ze všech nejnešťastnější napadlo, že ho asi nebe nenávidí, a ze strachu před hněvem bohů obrátí se s dotazem na prastarou věštinu mílétského boha a motlitbami a oběťmi vyprošuje od tohoto mocného božstva sňatek a manžela pro dívku, po jejíž ruce nikdo nezatožil. Apollón odpověděl věštbou:

*Na vrchu vysoké hory rač postavit, králi, tu dívku,
k sňatku ji obleč stejně, jako by do hrobu šla.
Nedoufej, že získáš zetě, jenž z lidského rodu má původ,
bude to obluda strašná, úplný zuřivý drak,
který na křídlech létá vždy ve výši, sužuje všechno,
ohněm a šípem zkázu každému přinese hned.
Jupiter sám se ho bojí a bohové mají z něj hrůzu,
strach z něho mají i řeky, dokonce sám temný Styx.*

Král se smutný a rozlícený vrátil domů a své královské manželce vyložil, co ustanovovalo neblahé proroctví. Ale krutá věštba naléhá na své vyplnění plné hrůzy. Už se připravuje všechno k svatbě, vlastně spíš k pohřbu nešťastné dívky, už skomírá zář svatební pochodně v popelu černých sazí, zvuk svatební píšťaly se mění v nařikavou lýdskou melodii, veselý zpěv svatební písně končí smutečným kvílením a nevěsta si utírá svatebním závojem slzy.

Ale nutnost poslechnout rozkazy z nebes žádala, aby se ubohá Psýché podřídila určenému trestu. Když se tedy v hlubokém zármutku skončily slavnostní obřady té truchlivé svatby, vychází průvod s živou nebožkou a plačící Psýché se účastní ne své veselky, ale svého pohřbu. Její zarmocnění rodiče, sklíčení tak velkým neštěstím, se stále nemohou odhodlat k spáchání hanebného činu, a tu dcera sama je povzbuzuje těmito slovy: „Proč týráte své nešťastné stáří ustavičným pláčem? Proč trápíte své srdce, vlastně spíš mé srdce nekonečným nářkem? Dovedte mě

tedy na skálu, kterou mi osud určil, a nechte mě tam. Už se nemohu dočkat toho šťastného sňatku a svého vznešeného ženicha. Nač oddalovat, nač se vyhýbat příchodu toho, který se narodil ke zkáze celého světa?“

Dívka domluvila, zmlkla a všichni šli k určenému skalisku na vysoké hoře, na nejvyšším vrcholku dívku postavili a pak odešli. Svatební pochodně, kterými si svítili na cestu, uhasili svými slzami, nechali je na místě a se svěřenými hlavami se vydali na cestu k domovu.

Psýché stála na samém vrcholku oné skály, třásla se strachem a plakala. Tu se zvedl mírný vánek Zefyru, jemně zafoukal, rozevlál její šat, opřel se do něho, zlehounka ji nadzvedl a svým klidným dechem ji pomalu snášel podle srázu té strmé skály a něžně ji složil dole v údolí do klína rozkvetlého trávníku.

Psýše se příjemně leželo na hebkém palouku na lůžku z orosené trávy. Její silné duševní rozrušení se uklidnilo a ona sladce usnula. Když už ji dostatečně dlouhý spánek osvěžil, s klidem v duši vstala. Vidí před sebou háj s vysokými košatými stromy, vidí pramen křišťálově průzračné vody. Uprostřed háje blízko potůčku vytékajícího ze studánky stojí královský palác, který nezbudovaly lidské ruce, ale božské umění. Stačí jen překročit práh, a hned ti bude jasné, že vidíš okázalé a přitom vším příjemným vybavené sídlo nějakého boha.

Psýché, zlákána kouzlem tak půvabných míst, přistoupí blíž, dodá si trochu odvahy a překročí práh. Zvědavost vidět něco tak překrásného zblízka ji potom zvábí a ona se dá do prohlížení jedné věci po druhé. Jak si to všechno s největším potěšením prohlídne, ozve se jakýsi hlas, pouhý hlas bez těla, a říká jí: „Paní, proč tě pohled na to veliké bohatství uvádí v úžas? To všechno je tvé. Hlasy, které slyšíš, to jsme my, tvé služebné, my ti budeme svědomitě posluhovat, a až budeš hotova s péčí o své tělo, bude na tebe čekat královská tabule.“

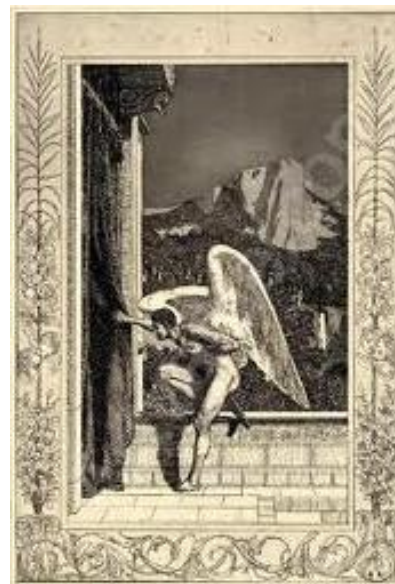
Psýché se osvěží koupelí. Pak spatří hned vedle stůl prostřený k jídlu. Okamžitě jsou jí předkládány nejvybranější vína, úplný nektar, a četné mísy s rozmanitými pokrmy, nikdo ji však neobsluhuje, jako by všechno přinášel nějaký vánek. Po výborném jídle kdosi neviditelný vstoupil do síně a zpíval a někdo jiný ho doprovázel na loutnu, ale ani tu nebylo vidět.

Když všechny tyto zábavy skončily a večer zval k spánku, šla si Psýché lehnout. Už byla hluboká noc, když ji probudil jakýsi tichý zvuk. Protože byla tak sama, dostala strach o své panenství, bázlivě se chvěla a trnula hrůzou především proto, že nevěděla, oč jde. A už tu byl neznámý manžel, vstoupil do lože, učinil Psýchu svou manželkou a před rozedněním zas rychle odešel. A tak to chodilo delší dobu.

A jak je přírodou dáno, když si na tu novotu zvykla, působilo jí to potěšením a zvuk tajemného hlasu ji utěšoval v její osamělosti. Jedné noci manžel takto promluvil k své Psýše: „Má nejsladší Psýcho, tvé sestry, rozrušené přesvědčením, že jsi mrtvá, pustily se po tvých stopách a co nevidět budou na oné skále. Jestliže zaslechněš jejich nářek, neodpovídej, jinak připravíš mně tu nejprudší bolest a sobě záhubu.“ Psýché přikývla a slíbila, že to udělá tak, jak si manžel přeje. Ale když spolu s nocí zmizí i on, jen celý den hořce plakala, dokud si nešla lehnout.

O něco dříve než obvykle, ulehl k ní na lůžko její manžel, vzal ji do náručí - ona stále ještě plakala. Tu ho tak dlouho prosí a tvrdí, že jinak umře, až na něm vymámí souhlas, aby mohla spatřit své sestry.

Sestry se mezitím vyptaly na místo, kde byla Psýché opuštěna, na ono skalisko, a pospíšily si tam. Nepřestávaly volat jménem svou ubohou sestru. Psýché celá bez sebe a rozechvělá vyběhne z paláce a volá Zefyru a oznámí mu manželův příkaz. On bez váhání poslechne a okamžitě je svým dechem snese až k ní. A už se objímají, bouřlivě se líbají, a jen slzy oschly, znova se objevují vyvolány radostí.

„Ale teď už vesele vstupte pod mou střechu a do mého domova a potěšte svá utrápená srdce ve společnosti své Psýchy.“ Po této výzvě si mohly pod jejím vedením prohlédnout nesmírné bohatství zlatého paláce a poslechnout si družinu sloužících hlasů. Pak je nasytila pochoutkami tabule, jaká se nikde u lidí nenajde.

Brzy měly dost té stále rostoucí záplavy bohatství přímo božského a v hloubi jejich srdce vzklíčila nenávist. Jedna z nich se nakonec dá do vyptávání, kdo je pánem všech těch nebeských krás, kdo je jejím manželem, jaký je. Psýché neporuší manželův příkaz, vymyslí si, že je to hezký mladý muž, na jehož tvářích se teprve začíná objevovat jemný stín prvních vousů, a že je skoro pořád někde venku v polích nebo v horách na lovu. Bohatě je obdaruje zlatými a drahým kamením vykládanými šperky a zavolá Zefyru, aby je odnesl.

Rozkaz byl bez meškání proveden. Ale v těch hodných sestřičkách se na zpáteční cestě domů už vařila žluč, jak se jich zmocňovala stále větší závist, a jedna přes druhou mlely hned o tom, hned o onom. Nakonec jedna spustila: „Všimla sis, sestro, co klenotů, a jakých, se válí u ní v domě? Jak se jí šaty blýskají? Jak se třpytí drahokamy? Jak se tam na každém kroku šlape po zlatě? Má-li ještě k tomu tak sličného manžela, jak tvrdí, není dnes na celém světě šťastnější žena než ona. Božský manžel nakonec učiní bohyni i z ní. A já chudák jsem dostala manžela, který je starší než můj otec, má hlavu holejší než tykev a věčně jen hlídá dům zajištěný závorami a řetězy.“ A pak začala druhá: „A já mám na krku manžela zkrouceného dnou, takže místo láskyplného postavení manželky zastávám namáhavou úlohu ošetřovatelky.“ Vzteky div že neprasknou a chystají proti své nevinné sestře zločinný klam, který by spíš bylo možno nazvat vraždou.

Zatím Psýchu její manžel, kterého nezná, v nočním rozhovoru opět varuje: „Nevidíš, jaké nebezpečí visí nad tvou hlavou? Zlý Osud ti hrozí zpozvdáli. Jako záludné vlčice připravují proti tobě tvé sestry zločinné nástrahy, aby ses pokusila zjistit, jak vypadám. Jak jsem ti už tolikrát řekl, spatříš-li jednou mou tvář, bude to poprvé a naposledy. Tvůj dosud dětský klín nosí už v sobě pro nás jiné dítě, božské, jestliže zahališ naše tajemství mlčením, ale smrtelné, jestliže vydáš tajemství na pospas nezasvěceným.“ Při této novině rozkvetla na její tváři radost. „Myslím, že jsi už před časem mohl zvážit důkazy o mé spolehlivosti a málomluvnosti, dovol mi aspoň spatřit mé sestry. Kéž aspoň v dítěti poznám tvou tvář! Vždyť už se nesnažím poznat tvou tvář, už mi nevádí ani noční temnoty. Mám tebe a ty jsi mé světlo.“ Těmito slovy a něžnými objetími byl manžel jako očarován, stíral její slzy svými vlasy a slíbil, že splní její přání.

Obě sestry, sprážené tajnou úmluvou, přímo z lodí zamíří k onomu skalisku, s obvyklou podporou větru snesou se dolů a s vynucenými slzami v očích (mnuly si předtím víčka, aby slzely!) takto Istivě promluví k dívce: „Ty si tu sedíš na vrcholu štěstí, jsi blažená, protože nevíš o té velké hrůze, že ten, kdo k tobě v noci tajně uléhá, je strašný drak. Jen si vzpomeň na Apollónovu věštbu, která prohlásila, že jsi předurčena k sňatku s netvorem neznajícím slitování. Až tvůj požehnaný stav dozraje a tvůj život se naplní tučnějším plodem, pohltní tě i s ním.“

Ubohá Psýché byla ve své prostotě a útlocitnosti zachváčena hrůzou, že zapoměla na všechna manželova napomenutí i na své sliby, celá se chvěla a mrtvolně bledá jen polohlasem zajíkávě šeptala: „Nejdražší sestřičky, já jsem totiž nikdy nespátřila tvář svého muže ani jsem se nikdy nedozvěděla, odkud je, a žiji s manželem, o kterém nevím, ani jak vypadá, a který prchne, jakmile se začne rozednívat. Máte pravdu, když říkáte, že je to nějaká nestvůra, úplně s vámi souhlasím. Stále mi nahání velký strach, abych ho nechtěla spatřit, a hrozí mi velkým neštěstím, kdybych se nechala přemoci zvědavostí, jak vypadá jeho tvář. Jestliže můžete přinést spásnou pomoc své sestře, která je v nebezpečí, pomozte jí hned teď.“

Nakonec jí jedna z nich řekne: „Opatři si dýku ostrou jak břitva, ještě ji přibrus a ukryj ji potají, kde léháš. Přichystej si také dobrou svítilnu plnou oleje a jasně svítící. Když se přišourá, počkej, až přemožen spánkem začne zhluboka oddechovat. Poté rozsviť lampu, zvedni pravici a pak mocným rozmachem přetni drakovi vaz.“ Takovými plamennými řečmi rozdmýchávaly požár v srdci sestřině, které i bez toho už hořelo, a pak od ní hned odešly, protože měly velký strach. Psýchu tam nechaly samotnou, ale ona není sama, neboť je štvána nelítostnými Líticemi, je plna odvahy i bázně, ovládána pochybnostmi a plane hněvem. Nejhorší však je, že nenáviděné zvíře a milovaný manžel jsou jedna a táž bytost.

A už tu byla noc, přišel manžel, nejprve vybojoval několik bitev na válečném poli Venušině a pak se ponořil do hlubokého spánku. Tu Psýché, zesláblá na těle i na duchu, načerpá sílu, vytáhne z úkrytu svítilnu, vezme do ruky dýku a pocítí v sobě odvalu muže. Jakmile se však přiblíží se světlem k lůžku a posvítí si na jeho tajemství, spatří tu nejkrotší ze všech šelem, toho nejlíbeznějšího dravce, samotného Amora, půvabného boha půvabně ležícího; při pohledu na něho i plamének svítilny se rozveselil, zazářil jasněji a zalesklo se ostří dýky. Avšak Psýché se při tom pohledu zděsila, zbledla jako smrt a tak se chvěla, že klesla na kolena a snažila se ukrýt zbraň, ale ve své hrudi. A byla by to opravdu učinila, kdyby dýka sama nevyklouzla z opovážlivé ruky a neupadla na zem.

Už je blízko zhroucení, jak z ní všechny síly vyprchaly, znova a znova se však dívá na krásu té božské tváře a její duše zas okřívá. U nohou lůžka leží luk, toulec a šípy, milostné zbraně velkého boha. Psýché, plná zvědavosti, vyjme z toulce jeden šíp a špičkou palce chce vyzkoušet, jak je ostrý, ale prsty se jí stále ještě chvějí, a jak se trochu víc opřela, píchla se dost hluboko, takže se povrch pokožky orosil růžovými kapičkami krve. Tak propadla Psýché dobrovolně lásce k Amorovi, bohu lásky.

Ale když opilá takovým štěstím a raněná v srdci neví, co má dělat, její svítilna vyprskla ze špičky plamene kapku vřelého oleje na pravé rameno

boha. Popálený bůh vyskočil, a když viděl, jak hanebně byla zrazena jeho důvěra, okamžitě beze slova odletěl polibkům a pažím zoufalé manželky. Avšak Psýché se pohotově oběma rukama chytla jeho pravé nohy, když se zvedal do vzduchu, pevně se jí držela až do krajního vypětí sil a pak vyčerpaná klesla k zemi.

Psýché ležela na zemi, a kam až mohla dohlédnout, sledovala let svého manžela a mučila své srdce nářkem. Ale když už ji nebetyčná dálava připravila o muže unášeného vesly křídel, vrhla se po hlavě z břehu do blízké řeky. Avšak pokojně tekoucí proud okamžitě ji vzal do náručí tak, aby jí neublížil, a vysadil ji na břeh porostlý rozkvetlým trávničkem.

Na stráni nad vodou seděl náhodou Pan, bůh venkova, objímal Échu, bohyni hor, a učil ji opakovat popěvky různého druhu. U samého břehu skotačí kozy, popásají se a okusují listí z keřů u řeky. Kozonohý bůh k sobě laskavě zavolá ztrápenou a vyčerpanou Psychu, neboť mu její osudy nejsou neznámé, a snaží se jí uklidnit konejšivými slovy: „Holčičko milá, jsem sice jen obyčejný venkovan, pastýř, ale díky tomu, že jsem se dožil vysokého věku, mám bohaté zkušenosti. Jestliže se nemýlím ve výkladu toho, co vidím (a v tom je podle názoru moudrých mužů podstata věštění), jsi chorá přílišnou láskou. A tak mě poslechni a nepokoušej se znova zničit svůj život skokem do vody nebo jiným způsobem. Přestaň plakat, odlož zármutek a raději se modli k Amorovi, největšímu z bohů. Protože je mladý a náchylný k rozkoším smyslů, hled' si získat jeho přízeň oddaností.“ Tak promluvil bůh - pastýř, a Psýché mu neodpověděla ani slůvkem, jen se s úctou uklonila před božstvem, které jí chtělo pomoci, a šla dál.

Zatímco Psýché bloudila od národa k národu a hledala Amora, ten ležel v matčině ložnici a naříkal, protože ho bolela spálenina, kterou mu udělala svítilna. A tenkrát se racek, ten bělostný pták, který vesluje křídly nad mořskými vlnami, rychle ponořil do hlubokého klína oceánu. Tam se zastavil před Venuší, která se právě koupala a plavala, a prozradil jí, že její syn je popálený, že leží a je mu zle, že naříká, protože ho rána strašně bolí. Tak mlel páté přes deváté ten upovídaný a všetečný pták a trhal na kusy dobrou pověst Venušina syna.

Avšak Venuše náhle zvolá: „ Tak ten můj hodný synáček už má milenkou? Prozrad' mi rychle, ty můj jediný oddaný služebníku, jméno té, která svedla toho nezkušeného chlapce, toho holobrádka!“ Ten klevetivý pták nemlčel, ale řekl: „Mám dojem, že je bláznivě zamilován do obyčejné dívky, která se jmenuje Psýché.“

Tu se Venuše rozlobila a dala se do hrozného křiku: „Jestliže doopravdy miluje Psychu, soupeřku mé krásy, sokyni mého jména, pokládal mě zřejmě ten můj potomek za kuplířku, vždyť ji poznal proto, že jsem mu ji já ukázala!“ Ještě během těchto výlevů hněvu rychle vystoupila z moře, spěchala do své zlaté ložnice, a když tam našla svého syna nemocného, spustila na něho hned ode dveří: „To je mi pěkné jednání! To se opravdu hodí k tvé dobré pověsti, abys nejen šlapal po příkazech své matky a zapomněl, že máš trápit mou nepřítelkyni láskou, která ji pošpiní!

A navíc bych se měla zřejmě smířit s tím, že mou snachou bude ženská, kterou nenávidím! Ty nezvedenče! Ty svůdníku! Ty kluku nehodná! Tak ty si myslíš, že ty můžeš pomýšlet na děti, a já že už jsem moc stará na to, abych se stala matkou? Abys věděl, pořídím si jiného syna, mnohem lepšího, než jsi ty! Já už se postarám, abys litoval, aby ti tenhle sňatek ztrpkl a zhořkl.“ Když domluvila, vyběhla ze dveří, rozzlobená, že přímo soptila žluč, jak to Venuše dovede. Ceres a Juno šly právě k ní, a když viděly, jak je našpulená, ptaly se jí, proč se tak zarputile mračí a nedovolí, aby se uplatnil nedostižný půvab jejích třpytících se očí. A ona jim odpověděla: „Přicházíte právě vhod, abyste prokázaly laskavost mému srdci, které jen hoří. Prosím vás, vynasnažte se všemožně najít tu poběhlici, která se potuluje někde po světě. Jistě se před vámi neutajilo, co se všude povídá o mé rodině a o tom, co provedl můj syn, o kterém je lepší nemluvit.“

A tu ony bohyně, které dobře věděly o tom, co se stalo, začaly konejšit zuřivý Venušin hněv: „Čím se provinil tvůj syn, paní, že mu s takovou umíněností bráníš v jeho zábavách a toužíš dokonce zničit tu, kterou miluje? Řekni nám laskavě, jaký zločin vidíš v tom, že se s potěšením zahleděl na hezké děvče? Nevíš, že už to je mladý muž? Který z bohů, který z lidí shledá správným, abys rozsévala všude po celém světě milostné touhy, když sama ve své rodině lásku nelaskavě stíháš a vlastnímu synovi uzavíráš všem otevřenou dílnu ženských hříšků.“ Tak se ony dvě bohyně ochotnou pomocí snažily zavděčit Amorovi i v jeho nepřítomnosti, protože měly strach z jeho šípů. Ale Venuše, rozzlobená, že neberou vážně urážky, na které si stěžovala, nechá je být, obrátí se k nim zády a rychlým krokem zamíří k moři.

Psýché bloudila zatím světem cestou necestou, ve dne v noci s neklidem v srdci hledala manžela a stále víc toužila usmířit ho pokornými prosbami. Když spatřila v dálce na vrcholku vysoké hory nějaký chrám, pomyslela si: „Kdoví, zda tam nahoře nebydlí můj pán!“ Neustálou námahou už byla unavena a sotva se vlekla, teď ji však naděje a touha vzpružily a ona zrychlila krok a zamířila k onomu chrámu. Rychle vystoupila na horský hřeben a přiblížila se k chrámovým lehátkům božstva. Spatří tam na hromadě pšeničné klasy, jiné spletené do věnce, spatří tam i klasy ječmene. Byly tam i srpy a různé jiné nářadí potřebné při žnících, naházené páté přes deváté. Psýché se dá do pečlivého oddělování jednoho od druhého - je totiž přesvědčena, že nesmí zanedbat chrám a obřady žádného boha, ale vyprošovat si blahosklonné milosrdenství všech.

Při této starostlivé a pilné práci ji zastihne živitelka Ceres a už zdaleka na ni volá: „Cože, to jsi ty, ubohá Psýché? Rozzuřená Venuše hledá po celém světě tvou stopu, je z pátrání celá pryč, chtěla by tě postihnout tím nejkřutějším trestem a ze všech svých božských sil se dožaduje pomsty, a ty se v takové chvíli staráš o mé věci a myslíš na něco jiného než na svou záchranu?“

Tu se Psýché vrhla bohyni k nohám, modlila se k ní mnoha způsoby a prosila ji o milost: „Zapřísahám tě dárkyně úrody, pomoz ubohé duši Psýchy, která tě pokorně prosí. Dovol mi, abych se aspoň na pár dní směla schovat v této hromadě klasů, než se zuřivý hněv mocné bohyně časem zmírní nebo aspoň než se mé síly obnoví odpočinkem.“

Ceres jí odpověděla: „Tvé prosby a slzy mě sice dojmají a ráda bych ti pomohla, ale nemohu se zneprátnit se svou příbuznou. Odejdi proto okamžitě z tohoto chrámu a buď ráda, že jsem tě nezadržela a neuvěznila.“ Proti všemu očekávání byla tedy Psýché odmítnuta a dvojnásob sklíčena zármutkem vydá se na cestu zpět.

Mezitím se Venuše zřekne pozemských prostředků pátrání a zamíří na nebe a aniž by slevila něco ze své hrdosti, žádá, aby směla použít služeb Mercuria, božského hlasatele, protože potřebuje jeho pomoc. Černé brvy Jovovy přikývnu na souhlas. Tu sestoupí Venuše s velkou radostí z nebe, provázena Mercuriem. Současně mu podá listinu obsahující Psýchino jméno a ostatní údaje. Pak se ihned vrátí do svého paláce.

Mercurius se poslušnosti nevyhýbal. Rozběhl se zeměmi všech národů a takto se zhošťoval uloženého úkolu hlasatelského: „Každý, kdo bude moci zadržet na útěku uprchlou dceru královskou, služku Venušinu jménem Psýché, nebo oznámit, kde se skrývá, ať přijde k hlasateli

Mercuriovi za murcijské sloupy. Za poskytnuté informace dostane od samotné Venuše osobně sedm sladkých polibků a jeden zvlášť znamenitý oslazený mazlivým dotykem jejího jazyka.“

Všichni smrtelníci, kteří uslyšeli to Mercuriovo hlášení, se z touhy po tak velké odměně horlivě pustili do pátrání. A to byl snad nejvážnější důvod, proč Psýché odložila všechnu váhavost. Když se už blížila ke dveřím své paní, potkala ji jedna z Venušiny družiny, jménem Zvyklost, a hned na ni spustila, co ji hlasivky stačily: „Konečně ti došlo, ty jedna ničemná otrokyně, že máš paní? Nebo snad tě drzost tvé povahy dožene k předstírání, že nevíš, kolik námahy jsme vynaložili na tvé vypátrání? Ale dobře že jsi upadla právě do mých rukou.“ Hned jí zhurta vjela rukou do vlasů a vlekla ji za sebou - Psýché se vůbec nebránila.

Jakmile ji Venuše spatřila, když byla před ní přivedena a vydána jí do rukou, začala se škodolibě smát na celé kolo, tak jako se smějí lidé, v nichž se vaří vztek, pokyvovala hlavou, škrábala se na pravém uchu a volala: „Konečně ses uráčila přijít pozdravit svou tchyni? Nebo jsi spíš přišla navštívit svého manžela, který je na tom špatně, jak jsi ho poranila? Ale buď klidná. Já už tě přijmu tak, jak si to zaslouží dobrá snacha. Kdepak jsou mé služebnice Starost a Žalost?“ Dala je zavolat dovnitř a Psýchu jim odevzdala, aby ji týraly. Ony poslechly rozkaz, ubohou dívku zbičovaly a trýznily ještě všemožnými jinými způsoby a pak ji opět přivedly před tvář své paní.

Venuše se dala znova do smíchu a řekla: „Jen se podívejte, jak se mě snaží svést svým vzdušným životem a probudit ve mně soucit! Samozřejmě, chce ze mne učinit šťastnou babičku!“ Po těch slovech na ni vletí, trhá jí šaty na tisíc kusů, rve jí vlasy, až se jí hlava třese, a hrozně ji týrá. Pak dá přinést pšenici, ječmen, proso, mák, hrách, čočku a boby, všechno smíchá dohromady, nasype na jednu kupu a řekne jí: „Mám dojem, že taková ohyzda a ještě k tomu služka jako ty si své milence nemůže získat ničím jiným, než horlivou úslužností. Přeber tuto směsici různých semen, každé zrníčko odděl a dej řádně kam patří, a než bude večer, ukážeš mi hotovou práci.“

A tak jí přidělila hromadu, ve které bylo semen bezpočtu, a sama šla na svatební hostinu. Psýché ani nevztáhla ruku po oné pomíchané spoustě zrn, která oddělit bylo nad lidské síly, ale ohromena velikostí úkolu nebyla schopna ani promluvit, ani se pohnout. A tu jeden mraveneček, z pole mladý mládeneček, který měl představu o tom, jak je to těžké, jak hrozná je to práce, politoval milenku velkého boha, čile běhal sem a tam a svolával všechny houfy mravenců z okolí: „Slitujte se, vy snaživé dítky země, matky všeho tvorstva, slitujte se a přineste ochotnou a rychlou pomoc Amorově manželce, sličné dívce, v její těžké chvíli.“ A už se valí šestinohý národ vlna za vlnou, každý jedno zrníčko, roztřídí je a oddělí každý druh zvlášť a v okamžiku zmizí z dohledu.

Přichází noc, Venuše, rozjařená vínem, se vrací ze svatební hostiny, voní vonnými mastmi a je ověnčena nádhernými růžemi. Když spatří, jak pečlivě byl úkol splněn, až to vzbuzuje podivení, rozkřikne se na ni: „Ty ničemnice, to jsi neudělala ty, to není dílo tvých rukou, ale toho, kterému ses zalíbila k svému i jeho neštěstí!“ Pak jí hodí kus černého chleba a jde si lehnout.

Jitřenka právě vyjížděla na oblohu, když si Venuše dala zavolat Psýchu a takto k ní promluvila: „Vidíš támhleten háj, táhnoucí se do dáli po březích řeky, která ho omývá svými vlnami? Tam se volně bez pastýře pasou ovce, jejichž vlna se leskne a třpytí opravdovým zlatem. Chci, abys mi odtamtud okamžitě přinesla vločku té drahocenné vlny. Pomoz si k ní, jak umíš.“

Psýché šla docela ráda, ne však proto, aby vyplnila rozkaz, ale aby se vrhla se skály do řeky a měla pokoj od trápení. Avšak od řeky se k ní nesl hlas zeleného rákosu, dávajícího život líbeznému hudbě, a ten z božího vnuknutí tichým ševelením sladkého vánku jí radil: „Psýcho, neposkvřuj svou nešťastnou smrtí mé svaté vody a také se nepřibližuj v tuto hodinu k těm strašným ovcím, protože dokud je slunce vysoko, jsou rozehráté jeho žářem a bývají rozvzteklé a rozrušené a ostrými rohy, čelem jako kámen a někdy i jedovatými zuby ohrožují lidi na životě. Jakmile se zuřivost ovcí zmírní a ony zkrotnou, jdi do sousedního lesa, zatřes větvemi a získáš zlatou vlnu, která zůstala zachycena tu a tam na haluzích ohnutých k zemi.“ Tak soucitně jako člověk poučoval obyčejný rákos sklíčenou Psýchu, jak se zachránit. Ta ho pozorně poslouchala a nelitovala. Neotálela, ale všechny pokyny pečlivě dodržela, bez nesnázi nakradla plný klín měkoučkému žluťoučkému zlata a přinesla ho Venuši.

Avšak paní nenašla slova uznání ani pro tuto druhou nebezpečnou práci, jen svráštěla obočí, jízlivě se ušklíbala a řekla jí: „Já dobře vím, kdo je skutečným původcem i tohoto činu. Dám ti však ještě jeden úkol, a tím si vyzkouším, zda máš opravdu tak statečného ducha a bystrý rozum. Vidíš támhleten vrcholek vysoké hory čnící nad onou sráznou skálou? Tam z černého pramene vytékají temné vody, zavláží styžské bažiny a napájí chraptivé proudy Kókytu.

Musíš dojít až na místo, kde pramen prýští ze skály, musíš ode dna nabrat ledovou vodu do této nádoby a okamžitě mi ji přinést.“ S těmito slovy jí podala křišťálovou lahvičku a ještě jí k tomu přidala strašné pohružky.

Psýché horlivě zrychlila krok, zamířila na nejvyšší vrcholek hory a byla přesvědčena, že aspoň tam najde konec svého života naplněného neštěstím. Skála z nitra svých kamenných chřtánů chrlila strašné proudy, ty se řítily po jejím srázném úbočí. Zprava i zleva se jeskyní plazí zuřiví draci a natahují dlouhé krky. Kromě toho vody mající hlas křičely: „Jdi pryč! Co tu děláš?! Co tu pohledáváš?! Uteč! Zahyneš!“

Psýché zkamenělá svou nemohoucností nenašla ani poslední útěchu, kterou poskytují slzy. Náhle se tam na rozpjatých křídlech objevil královský pták nejvyššího Jova, dravý orel, jenž si vzpomněl na dávnou službu, když pro něho unesl číšníka Ganyméda. Létá kolem dívčiny tváře a říká jí: „Tak ty si ve své prostotě a nezkušenosti myslíš, že můžeš ukrást třeba jen jedinou kapičku z toho nejsvětějšího a zároveň hrozného pramene, nebo se ho vůbec jen dotknout? Snad víš, že tyto styžské vody nahánějí hrůzu i bohům, dokonce i samotnému Jovovi. Ale dej sem tu nádobku!“ A už jí lahvičku vytrhne z ruky, pevně ji stiskne pařátem a spěchá ji naplnit. Mává mohutnými křídly, uhýbá mezi dračími tlamami plnými strašných zubů a mezi jejich míhajícími se trojklanými jazyky hned napravo, hned nalevo a nabere vodu, třebaže se vzpírá a hrozí, aby se vzdálil, dokud je bez pohromy. Psýché od něho s radostí přijala plnou lahvičku a rychle ji donesla Venuši.

Avšak ani tentokrát se jí nepodařilo usmířit hněv rozzlobené bohyně: „Ty musíš být velká a mocná čarodějnice, když se ti podařilo vyplnit mé rozkazy. Ještě jednu věc však pro mne budeš muset vykonat, děvenko. Vezmi tuto krabičku,“ přitom jí dívce podala, „a hned si to namiř do podsvětí. Až tam budeš, odevzdej krabičku Proserpině a řekni jí: ‘Venuše tě prosí, abys jí poslala trochu své krásy, třeba jen tolik, aby to stačilo na jeden jediný den, neboť tu, kterou měla, všechnu vyčerpala, když ošetřovala nemocného syna.’ Ale hled, ať se nevrátíš příliš pozdě, protože musím jít na schůzi bohů a chci se dřív nalíčit.“

Tenkrát si Psýché docela jasně uvědomila, že nastala její poslední hodinka. A ne snad? Vždyť byla donucována, aby šla mezi stíny mrtvých. Déle neotálela a zamířila k převysoké věži, aby odtamtud skočila dolů. Domnívala se totiž, že to je cesta, kterou se dostane přímo do podsvětí. Ale věž náhle promluvila a řekla jí: „Proč se chceš, ubohá, zabít skokem do hlubiny? Jaký je to nerozum, vzdávat se před touto prací, vždyť už je to naposled! Poslechni si, co ti povím. Nedaleko odtud leží slavné řecké město Lakedaimón, v jeho sousedství je Tainaros, budeš ho muset hledat, neboť je ukrytý daleko od cest. Tam je průduch do podsvětí, jeho dokořán otevřenou bránou je vidět cestu, po které nikdo nechodí. Až přejdeš přes práh této brány a dáš se onou cestou, půjdeš bez odbočování až k samému královskému paláci Orkovu. Nesmíš však jít těmi temnotami s prázdnou, ale do každé ruky vezmi krupicový koláč zadělávaný medovinou a do úst si vlož dva penízky.“ Tak splnila ona věž vidoucí do budoucna svou věšteckou povinnost.

Psýché nemešká, zamíří k Tainaru, vezme si s sebou podle příkazu koláče a mince, seběhne cestou vedoucí do podsvětí, projde beze slova kolem kulhavého oslaře, dá převozníkovi minci za převoz, nevšímá si přání nebožtíka plovoucího po hladině, dělá, jako by neslyšela Istivé prosby tkadlen, upokojí koláčem strašnou zuřivost psa a vejde do Proserpinina domu. Nepřijme měkké sedátko a vybrané jídlo, které jí hostitelka nabízí, ale sedne si jí pokorně k nohám, spokojí se s černým chlebem a vyřídí Venušin vzkaz. Proserpina ihned naplní a uzavře krabičku, Psýché ji převezme, utiší Kerberovo štěkání druhým koláčem, zbylým penízky zaplatí převozníkovi a pospíchá z podsvětí.

Když znovu uviděla jasné denní světlo, povídala si: „Já hloupá, nesu božskou krásu, a ani kousíček si z ní nevezmu, abych se aspoň takto zalíbila svému krásnému miláčkov!“ A s těmito slovy otevře krabičku. Ale uvnitř není vůbec nic, žádná krása, jen podsvětní spánek, opravdový spánek smrti. Jen odkryje víčko, spánek na ni okamžitě padne, rozlije se jí jako hustá mráкотná mlha po všech údech, ovládne ji a ona klesne na zem uprostřed cesty. Ležela tam nepohnutě, úplně jako spící mrtvola.

Ale Amor se už zotavoval, jeho rána se zajizvila. Utekli proto oknem pokoje, ve kterém byl uvězněn, a letěl, až přiletěl ke své Psýše, setřel z ní pečlivě spánek, opět ho uzavřel do krabičky,

svou Psýchu probudil lehounkým bodnutím svého šípu a řekl jí: „Vidíš, už podruhé jsi byla v nebezpečí smrti a znovu to zavinila tvá zvědavost. Teď však hled' dokončit úkol, který ti byl uložen rozkazem mé matky, o ostatní s postarám sám.“

Po těch slovech se milenec vznesl na křídlech, kdežto Psýché ihned donesla Venuši Proserpinin dar. Zatím se Amor vznese k vrcholku nebe, pokorně prosí o pomoc velkého Jova a snaží se ho získat pro svou věc. Jupiter ho políbí a pak mu řekne: „Můj milý synu, třebaže jsi stále zraňoval svými střelami toto mé srdce, které dává zákony živlům a řídí běh hvězd, a často jsi je zneuctil pozemskou vášní a v rozporu s veřejnou mravností jsi poškodil mou vážnost a pověst záletnictvím, že jsi k mé hanbě přetvářel můj velebný zjev v oheň a domácí zvířata, přesto nechci zapomínat na svou dobrotu, a učiním vše, co si přeješ, jen když mi pomůžeš k dívce, která nyní nejvíc ve světě vyniká krásou.“

Když domluví, poručí Mercuriovi, aby okamžitě svolal všechny bohy do shromáždění. Nebeská sněmovna v mžiku se zaplnila a Jupiter, sedící na trůně, takto promluvil: „Bohové, jistě všichni víte, že jsem tohoto jinocha vychoval vlastníma rukama. Usoudil jsem, že je třeba zkrotit ohnivé výbuchy jeho zeleného mládí a jeho mladickou bujnost manželskými pouty. Vybral si dívku a připravil ji o nevinnost: ať ji má, ať svou Psýchu stále objímá a stále se těší ze své lásky!“ Pak obrátí svou tvář k Venuši a řekne jí: „A ty nebuď smutná, dcero, a neměj strach o vznešenost svého rodu - nebude to sňatek s dívkou smrtelnou. Já už to zařídím, aby to nebyl nerovný sňatek. Ihned dá Mercuriovi příkaz, aby Psýchu unesl a přivedl do nebe. Podá ji pohár ambrosie a vyzve ji: „Vezmi si, Psýcho, a buď nesmrtelná. Amor nikdy nerozváže svazek s tebou, ale vaše manželství bude věčné.“

Tak byla Psýché řádně provdána za Amora, a když její čas dozrál, narodila se jim dcera, kterou nazýváme Rozkoš.

